



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.411.007.08.2015
I/15/006

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu
ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań
T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01
lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	I/15/006 – „Utrzymywanie psów służbowych w jednostkach organizacyjnych Policji, Służby Więziennej oraz Wojska Polskiego”
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Stanisław Grzesiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 95472 z 2 czerwca 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zakład Karny w Sztumie, ul. Nowowiejskiego 14, 82-400 Sztum (dalej: Zakład Karny)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jan Morozowski, Dyrektor Zakładu Karnego (dalej: dyrektor) (dowód: akta kontroli str. 3-7)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ działalność Zakładu Karnego w Sztumie w zakresie utrzymania psów służbowych, wykorzystywanych do realizacji zadań służby więziennej, w latach 2010-2015 (I kw.).

Uzasadnienie oceny ogólnej

Psom służbowym zapewniono ochronę i opiekę, nadzór weterynaryjny, odpowiednie warunki bytowania oraz wyżywienie, dostosowane do potrzeb i ich funkcji fizjologicznych. Urządzenia i wyposażenie miejsc przebywania psów umożliwiały im spełnianie zachowań życiowych i socjalnych. Psy służbowe były pielęgnowane i utrzymywane w warunkach zapewniających swobodę ruchu i wypoczynek oraz w sposób niezagrożający bezpieczeństwu ludzi i innych zwierząt. Opiekę nad psami sprawowali, mający odpowiednie przygotowanie przewodnicy psów służbowych. Wycofywanie psów ze służby odbywało się zgodnie z obowiązującymi, w tym zakresie zasadami, wynikającymi z Zarządzenia nr 38/2012 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 maja 2012 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykorzystania psów służbowych do realizacji zadań Służby Więziennej (dalej „Zarządzenie”).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1.1. Organizacja i utrzymanie psów służbowych.

Opis stanu faktycznego

Zakład Karny (na dzień 31 marca 2015 r.) posiadał dwa psy specjalne wykorzystywane do wykrywania miejsc ukrycia środków odurzających lub substancji psychotropowych. W latach 2010-2012 do pełnego zabezpieczenia Zakładu Karnego wykorzystywanych było 19 psów służbowych, w tym 17 psów wartowniczych i dwa psy specjalne, a od 2013 r. dwa psy specjalne do wykrywania narkotyków. Spośród 17 psów wycofanych ze służby, dziewięć psów przekazano ich

¹ W zakresie objętym kontrolą Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

dotychczasowym przewodnikom. Osiem psów służbowych (w wyniku komisijnego stwierdzenia ich nieprzydatności do służby spowodowanej chorobami i wiekiem) poddano eutanazji.

Zadania przewodnika psa służbowego określono w Instrukcji Ochronnej. W badanym okresie, w Zakładzie Karnym obowiązywały 3 instrukcje ochronne, określające zasady organizacji systemu ochrony Zakładu Karnego wraz z wykorzystaniem psów wartowniczych i specjalnych oraz opisem obowiązków i zadań nałożonych na wyznaczonych na stanowiska służbowe przewodników. Zakres wykorzystania psów wartowniczych i specjalnych był zgodny z § 2 Zarządzenia.

(dowód: akta kontroli, str.8-124,223- 335)

Dyrektor wyjaśnił, że wycofanie psów służbowych nie obniżyło poziomu zabezpieczenia ochronnego Zakładu, ponieważ wprowadzono nowe rozwiązania techniczno-ochronne w postaci zainstalowania barier mikrofalowych wzdłuż pasa ochronnego. Ponadto stwierdził, że Zakład w 2014 r. zgłosił do Biura Ochrony i Spraw Ochronnych Centralnego Zarządu Służby Więziennej w Warszawie zapotrzebowanie na jednego psa specjalnego, które nie zostało zrealizowane ze względu na brak oferentów. Etyaty przewodników, których psy zostały wycofane ze służby zostały przesunięte do ochrony wewnętrznej Zakładu.

(dowód: akta kontroli, str.416-483)

Zakład Karny ewidencjonował czynności związane z użyciem psa służbowego w oparciu o dokumentację określoną w załączniku nr 1 do Instrukcji nr 22/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 6 września 2010 r. w sprawie wykazów i wzorów druków ochronnych oraz wzorów znaków umownych². Książki przebiegu służby psów aktualnie będących na wyposażeniu Zakładu, były prowadzone na bieżąco: zawierały m.in. opis przebiegu tresury psa, ocenę komisji egzaminacyjnej wraz z charakterystyką psa, dane o przewodniku, informację o kursach doskonalących i próbach cech użytkowych, wykonanych szczepieniach ochronnych, okresowych przeglądach weterynaryjnych, przebytych chorobach, badaniach diagnostycznych.

(dowód: akta kontroli str.

225,231,236,243,248,254,260,272,280,291,296,301,307,312,318,324,332,336-343)

Zgodnie z postanowieniami § 2 pkt 1 Zarządzenia, funkcjonariusze wyznaczeni do służby z psami wartowniczymi i specjalnymi, posiadali ukończone kursy przewodników i tresury psów służbowych (organizowane przez Biuro Ochrony Centralnego Zarządu Służby Więziennej). W zakresie ich obowiązków było pielęgnowanie, karmienie, dbanie o stan zdrowotny przydzielonych im zwierząt, jak również troska o porządek i czystość pomieszczeń przeznaczonych dla psów. Ponadto, w przypadku stwierdzenia okaleczeń lub symptomów choroby psa, mieli obowiązek doprowadzenia psa do lekarza weterynarii.

(dowód: akta kontroli, str.11-15,50-56,67-68,70-124,394-397,400-404,407-408,484-488)

Pomieszczenia każdego z psów składały się z kojca i budy (umieszczonej na zewnątrz kojca). Przestrzeń kojca (o wymiarach 182/180/190) zamknięta była z trzech stron pełnymi murowanymi ściankami. Posadzka wybiegów była wykafelkowana, w prawym rogu wybiegów usytuowany był na metalowej konstrukcji

² Dla dokumentowania czynności związanych z użyciem psa służbowego służyła: książka przebiegu służby przewodnika psów służbowych, książka przebiegu służby przewodnika psa specjalnego, dziennik tresury psów służbowych, książka przebiegu służby psa, protokół przekazania psa, protokół przyjęcia psa, protokół wybrakowania psa,

drewniany podest do wypoczynku psa. W tylnej ścianie kojca wykonano otwór stanowiący wejście do budy. Kojec z przodu posiadał furtkę wejściową, otwierającą się do środka oraz drzwiczki do podawania karmy. Przednia ściana kojca jak i furtka, wykonane były z prętów stalowych (z widocznymi śladami korozji oraz farbą ochronną miejscowo złuszczącą się). Buda składała się z legowiska i przedsionka. Wnętrze budy dzieliła przegroda z desek (na dwie nierówne części), zamontowana na stałe (tworząc w ten sposób legowisko i przedsionek). W przegrodzie tej wykonano otwór wyjściowy takich samych rozmiarów jak główny otwór wejściowy. Budy zostały ustawione na metalowych słupkach w odległości 14 cm od podłoża. Dachy bud (pokryte papą) można było zdejmować, co umożliwiało ich porządkowanie, dezynfekcję i wietrzenie. Nad wybiegami kójców ułożona była krata, a nad nią zadaszenie z blachy (obejmowało także budy umieszczone na zewnątrz kójców). Wzdłuż wybiegów kójców wykonano odpływ wody i nieczystości. W sąsiedztwie kójców oraz pomieszczeń socjalno-bytowych przewodników psów usytuowano na wygrodzonym terenie trawiasty wybieg dla psów.

(dowód: akta kontroli str.125-140)

W okresie objętym kontrolą koszt środków higienicznych, dezynfekcyjnych oraz wyposażenia wydanych przewodnikom psów na utrzymanie czystości i dezynfekcji kójców dla psów służbowych oraz pomieszczeń przewodników psów wyniósł łącznie 5.393,92 zł³, w tym 1.129,74 zł - w 2010 r.; 1.668,76 zł - w 2011 r. i 1.786,61 zł - w 2012 r. oraz 386,41 zł - w 2014 r. Koszty poniesione na ten cel do 30 marca 2015 r. wyniosły 92,08 zł.

(dowód: akta kontroli, str. 141-153,153a)

Wyposażenie psów służbowych i ich przewodników zgodne było z normami należności. Ekwipunki psów specjalnych były w dobrym stanie użytkowym, wydany został 6 marca 2012 r. Zgodnie z tabelą należności psów służbowych, okres używalności ww. wyposażenia wynosi od 12 do 48 miesięcy.

(dowód: akta kontroli, str. 207-211)

Dyrektor wyjaśnił, że wymiana użytkowanego, dobrego sprzętu na nowy nie jest uzasadniona ekonomicznie i w związku z tym sprzęt dla tych psów nie został wymieniony i nadal jest w użytku. Zostanie wymieniony z chwilą utraty właściwości użytkowych.

(dowód: akta kontroli, str.469-470)

W dniu 15 lutego 2010 r. Zakład Karny zakupił za kwotę 512,64 zł - 10 szt. kagańców metalowych (okres użytkowania - 3 lata), które wydano na zaplecze psów w dniu 17 lutego 2010 r. W dniu 5 marca 2012 r. Zakład przyjął⁴ z Aresztu Śledczego w Gdańsku sprzęt o wartości 5.613,22 zł, w tym: 4 szt. obróż ściąganych (okres użytkowania - 3 lata); 5 szt. obróż metalowych (okres użytkowania 4 lata); 1 szt. obroży treningowej elektronicznej; 5 szt. obróż zwykłych (okres użytkowania - 3 lata); 1 szt. linki do tresury (okres użytkowania - 2 lata); 5 szt. kagańców dla psów (okres użytkowania - 2 lata); 4 szt. szorek dla psa (okres użytkowania - 3 lata) oraz 14 szt. smyczy (okres użytkowania - 2 lata). Powyższe wyposażenie wydane zostało przewodnikom psów w dniu 6 marca 2012 r. (w protokole przekazania nie odnotowano stanu technicznego przekazywanego oporządzenia ani dat jego zakupu przez Areszt Śledczy w Gdańsku).

³ Artykuły higieniczno-dezynfekcyjne do utrzymania czystości w pomieszczeniach zaplecza psów służbowych, pobierane przez Krzysztof C. starszego oddziałowego działu ochrony-przewodnika psa służbowego ustalono na podstawie dokumentów MW a przez Dariusza S. starszego oddziałowego działu ochrony-przewodnika psa specjalnego na podstawie rozdzielnika środków do utrzymania czystości pomieszczeń Zakładu Karnego,

⁴ Za protokołem przekazania oporządzenia psa wartowniczego,

(dowód: akta kontroli, str.212-222)

Uwaga dotycząca
badanej działalności

NIK zwraca uwagę na obowiązek przestrzegania norm dotyczących okresu używalności wyposażenia psów (szorki, obroże, smycze), który wynika z *Tabeli należności wyposażenia dla psów*⁵. Zdaniem NIK, użytkowanie wyposażenia psów służbowych, zgodnie z ustalonymi w tym zakresie normami ma na celu m. in. zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w przypadku korzystania z psów służbowych (będących środkiem przymusu bezpośredniego, używanym lub wykorzystywanym w celu realizacji zadań ochronnych).

1.2.Żywnienie, pielęgnacja oraz opieka nad psami służbowymi.

Opis stanu
faktycznego

W okresie od 1 stycznia 2010 r. do 3 stycznia 2013 r. psy służbowe żywiono zupami mięsno-warzywnymi przygotowywanymi w kuchni Zakładu Karnego⁶ lub karmą suchą (do przygotowywanego pokarmu nie dodawano mieszanek witaminowych, mineralnych lub preparatów podobnie działających). Żaden z psów nie wymagał przygotowywania pokarmu obejmującego krótkotrwałą dietę. W 2013 r. (do 31.10.) psy służbowe żywiono suchą karmą (wydawana była jednemu z przewodników psa z częstotliwością jeden lub dwa razy w miesiącu). Od 1 listopada 2013 r. przewodnicy psów, na zakup karmy dla psów otrzymują równoważnik pieniężny. Dzienna norma wyżywienia dla psa w wieku powyżej 12 miesięcy wynosiła 7 zł⁷ (mogła wzrosnąć w okresie zimowym o 20%, a dla psów ras małych norma ta ulegała zmniejszeniu o 30%.) Dopuszczono możliwość przekroczenia i oszczędności dziennej stawki budżetowej w wysokości do 10%.

Posiadane obecnie przez Zakład Karny psy specjalne karmiono dwa razy dziennie,
(dowód: akta kontroli, str.154-166, 336-343)

W badanym okresie Zakład Karny poniósł koszty związane z żywieniem psów w łącznej wysokości 97.254,49 zł, w tym 31.969,40 zł – w 2010 r.; 30.453,07 zł – w 2011 r.; 24.564,76 zł – w 2012 r. W 2013 r. wypłacono na ten cel 4.279,18 zł, w tym 871,08 zł, w formie równoważnika pieniężnego. W 2014 r. w formie równoważnika pieniężnego wypłacono kwotę 4.702,88 zł. Koszty poniesione na ten cel do 30 marca 2015 r. wyniosły 1.285,20 zł. W okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 marca 2015 r. średni koszt dziennego wyżywienia dla jednego psa wyniósł 7,74 zł (rasa duża) a dla drugiego psa – 5,42 zł (rasa mała-foksterier, normę żywienia zmniejsza się o 30%) i był zgodny z normami wyżywienia psów, określonych w ww. Zarządzeniu.

(dowód: akta kontroli, str. 158,167-179)

Uwaga dotycząca
badanej działalności

Dwukrotne żywienie psów specjalnych w ciągu dnia, w okresie letnim nie odpowiadało wymogom wynikającym z pkt 4 ust.1 załącznika Nr 4 do Zarządzenia. Stanowi on, że „w okresie od 1 kwietnia do 31 października, zwanym okresem letnim, pies żywiony jest raz dziennie”. Z ustaleń kontroli wynika, że sposób żywienia psów mógł prowadzić do ich otyłości/nadwagi, co odnotowano w książce przebiegu służby psa⁸.

(dowód: akta kontroli, str. 469,471)

⁵ Określono w zał. 3 do Zarządzenia w sprawie szczegółowego sposobu wykorzystania psów do realizacji zadań Służby Więziennej.

⁶ przybliżone menu dla psów w latach 2010-2012: w poniedziałek-zupa mięsno-warzywna z makaronem, mięso wołowe, suchy chleb; wtorek – pokarm suchy; środa – zupa mięsno-warzywna z ryżem, pokarm suchy; czwartek - pokarm suchy; piątek - twaróg, jaja, dorsz, zupa mięsno-warzywna z kaszą jęczmienną; sobota/niedziela – pokarm suchy,

⁷ normy wyżywienia określono w Zarządzeniu Nr 77/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 28 października 2010 r. w sprawie norm żywienia zwierząt wykorzystywanych do realizacji zadań Służby Więziennej oraz szczegółowych zasad ich stosowania

⁸ wyniki badań profilaktyczno-okresowych przeprowadzonych przez lekarza weterynarii w dniu 26 kwietnia 2010 r. oraz w dniu 27 marca 2013 r

1.3.Zabezpieczenie weterynaryjne psów służbowych.

Opis stanu
faktycznego

Opiekę weterynaryjną nad psami sprawował jeden lekarz weterynarii (na wykonywanie usług weterynaryjnych nie zawierano pisemnych umów).

Zgodnie z załącznikiem Nr 4 do Zarządzenia psy wartownicze i specjalne poddawano corocznym wiosennym i jesiennym przeglądom stanu zdrowia, przeprowadzanym w gabinecie lekarza weterynarii.

W trakcie przeglądu zabezpieczano psy przeciwko pasożytom zewnętrznym i wewnętrznym, ważono oraz raz w roku szczepiono przeciwko wściekliznie. Dane dotyczące wyników przeglądu, zaordynowanych leków, szczepień i wagi psów, lekarz weterynarii odnotowywał w książce przebiegu służby psa. W przypadku stwierdzenia niedyspozycji psa był on poddawany szczegółowemu badaniu i leczeniu w gabinecie weterynaryjnym (ostatnie wpisy o stanie zdrowia psów lekarz weterynarii dokonał w marcu 2015 r.).

Koszty poniesione na ww. zabiegi oraz zakup leków dla psów wyniosły ogółem 8.545,60 zł, w tym 2.402,70 zł – w 2010 r.; 3.252,00 zł – w 2011 r.; 1.272,00 zł – w 2012 r.; 626,90 zł – w 2013 r. i 842,00 zł – w 2014 r. Koszty poniesione na ten cel do 30 marca 2015 r. wyniosły 150,00 zł.

(dowód: akta kontroli, str. 180-206)

1.4.Wycofywanie psów ze służby.

Opis stanu
faktycznego

W okresie od 22 kwietnia 2010 r. do 29 maja 2012 r. ze służby wycofano osiem psów, które następnie uśpiono (dwa były w wieku siedmiu lat, trzy w wieku ośmiu lat, dwa w wieku 10 lat, a jeden w wieku dziewięciu lat).

Z wnioskami o wycofanie psów ze służby występowali ich przewodnicy. Przyczynami wycofania i uśpienia psów ze służby (wg protokołu ich brakowania) były m. in.: zaawansowana choroba stawów biodrowych, głuchota, ślepotą, nieuleczalnie postępująca choroba, przewlekłe obustronne zapalenie – rany skóry wokół oczu, zwyrodnienie stawów biodrowych; zwyrodnienie stawu skokowego prawego oraz silny przewlekły stan zapalny nasady bliższej ramiennej prawej i panewki łopatki prawej a także wiek psów.

(dowód: akta kontroli, str.344-367)

Według wyjaśnień Dyrektora Zakładu Karnego o przydatności psa do służby pod względem zdrowotnym decydował lekarz weterynarii sprawujący nad nim opiekę.

(dowód: akta kontroli, str. 419)

Ponadto, dziewięć psów (na skutek zmniejszenia obsady etatowej) przekazano ich dotychczasowym przewodnikom. Ich nieodpłatne przekazanie poprzedzone było ogłoszeniem o sprzedaży (nie wpłynęły oferty nabycia psów).

(dowód: akta kontroli, str.370-392,392a-b)

W trzech przypadkach przewodnikom przekazano po dwa psy, przy czym jeden z tych przewodników posiadał już pod opieką psa specjalnego (wykorzystywanego do wykrywania środków odurzających).

(dowód: akta kontroli, str. 393-408)

Spośród psów, które wycofano ze służby, na skutek zmniejszenia obsady etatowej, dwa z nich rasy owczarek niemiecki (w wieku czterech i sześciu lat) przekazano ich przewodnikom odpowiednio: 28 i 39 miesięcy od daty ich nabycia.

(dowód: akta kontroli, str. 368, 409-410)

Dyrektor wyjaśnił, że ze względu na brak podstaw prawnych, nie kontrolowano sposobu postępowania z psami i ich warunków bytowych u osób, którym powierzone zostały ww. psy.

(dowód: akta kontroli, str. 416, 419)

1.5 Wykonywanie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań związanych z utrzymaniem i zabezpieczeniem weterynaryjnym psów służbowych.

Opis stanu
faktycznego

W ramach nadzoru wykonywanego przez Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Gdańsku, w 2011 r. przeprowadzono kontrolę w zakresie wykorzystania psów służbowych. Ze sporządzonej po kontroli analizy wynikało m. in., że:

- psy służbowe wykorzystywane są zgodnie z planem ochrony oraz określoną w nim instrukcją ochronną, psy specjalne pełnią służbę w systemie dwuzmianowym;
- przydatność psów w służbie ochronnej [...] należy ocenić bardzo wysoko (spełniają one cel i zadania wyznaczone w planie ochrony i są niezbędne w jednostce – spełniają funkcje ochronne i prewencyjne);
- zaplecze psów służbowych spełnia wszelkie wymogi sanitarne i ochronne (na bieżąco wykonywane są drobne prace remontowo-konserwacyjne);
- sprzęt do tresury i pielęgnacji psów jest wymieniany na nowy wg potrzeb i możliwości finansowych (konserwacja, dezynfekcja przeprowadzana jest zgodnie z przepisami).

(dowód: akta kontroli, str.411-415)

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Poznań, dnia 17 lipca 2015 r.

Kontroler
Stanisław Grzesiak
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Dyrektor
Andrzej Aleksandrowicz

.....
podpis

.....
Podpis